Kulturchef: Leif Carlsson
Bitr. kulturchef: Ingmar Björkstén

Marquis Childs ser på Sverige i kris:

Konfiskatoriska drag

Marquis Childs, betraktad som den store Sverigespecialisten sedan boken "Sweden: The Middle Way", har skrivit en ny bok "Sweden — The Middle Way on Trial". Stig Ramel recenserar: Faktaredogörelsen är något ojämn, men boken är skriven av ett verkligt proffs. En Childs som är djupt oroad över vad som håller på att hända med medelvägens Sverige.

DET VAR den unge journalisten Marquis Childs som med sin bok "Sweden: The Middle Way" satte Sverige på kartan för Roosevelts Amerika. När boken kom ut 1936 var man i USA i full färd med The New Deal, och intresset och sympatin var starkt för det samtidiga svenska välfärdsbygget som växte fram på en grund av en reformerad marknadsekonomi. Boken blev en stor succé, och Marquis Childs har alltsedan dess betraktats som den stora Sverigespecialisten både här hemma och i USA.

NU ÅTERKOMMER Childs med en ny bok "Sweden — The Middle Way on Trial" (Yale University Press, pris 8:15 pund). Den snart åttioårige Childs återvänder till sin ungdomskärlek — det är ett möte med ett visst vemod men utan sentimentalitet. Det är en journalistisk äldre statsman som skriver om Sverige; föremålet för hans intresse har väl också blivit äldre och ganska så slitet av ett stormigt 70-tal.

SAMTIDIGT har situationen i USA radikalt förändrats. New Deal-epoken tillhör i alla avseenden det förflutna, och mellan bl. a. höger- och vänsterflyglarna av det Demokratiska partiet pågår just nu en intensiv diskussion om grunderna för den framtida politiken. Striden mellan Carter och Kennedy är en del av denna uppgörelse. Diskussionen har naturligtvis många beröringspunkter med den pågående samhällsdebatten i Sverige. Childs' bok får därigenom särskild aktualitet och intresse.

BOKEN är ett sympatiskt försök att bringa reda i vad som hänt med den svenska modellen. Tyvärr måste man nog säga att Childs' analys inte tillhör de skarpaste, och faktaredogörelsen är något ojämn. Men boken är skriven av ett verkligt proffs. De svenskar som Childs beskriver är förutom de ofrånkomliga Myrdals, Alva och Gunnar, som för amerikaner är lika stora Sverigesymboler som dalahästar och Orreforsglas, Fälldin, Nicolin och "Wallenbergs". "Fårfarmaren från norr", som Thorbjörn Fälldin genomgående kallas i boken, fascinerar Childs. Han tycker sig i Fälldin känna igen 30-talets socialdemokrater, men han finner också oroande likheter med jordnötsfarmaren från Georgia, Jimmy Carter, vars idealism har en benägenhet att slå över i världsfrånvänd moralism. Som något av Fälldins motpol, i alla fall som personlighet, framträder Nicolin som blir en symbol för den svenska industrins kombination av tekniskt kunnande och internationell marknadsinriktning. I bakgrunden skymtar Marcus Wallenberg, som i boken framstår ännu mer märkligt vittomfamnande än vad vi svenskar är vana att se honom, genom att Childs råkar blanda ihop bergsrådet och teknologie doktorn med fadern, häradshövdingen, så att de blir en och samma människa.

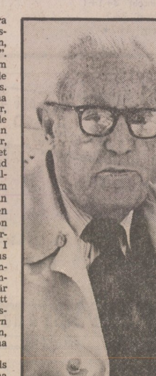

Marquis Childs — djupt oroad

MÄRKLIGT ÄR att Childs inte försöker sig på att teckna Olof Palmes person. Att beskriva den svenska modellens kris under 70-talet utan att ge en verklig närbild och analys av den främste aktören i spelet är en svaghet. Palme skymtar då och då i skildringen, men den enda gången berättelsen får liv är då Childs beskriver ett två timmars samtal med Palme i Kanslihuset efter valnederlaget 1976 i väntan på den nya regeringens tillträde. "Nästa gång Du kommer till Sverige kommer Du på nytt finna mig i detta rum", blir Palmes avskedsord just som Fälldin, enligt Childs, går in genom huvudingången.

CHILDS ÄGNAR särskilt intresse åt kärnkraftsfrågan och Meidnerfonderna, som båda skildras på ett sätt som borde underlätta för en utländsk publik att förstå de två kanske mest centrala frågorna i svensk 70-talspolitik. Han belyser också skatteproblematiken, den offentliga sektorns explosiva tillväxt och ger en skildring av det svenska välfärdssamhällets bidrags- och subventionsdjungel, som måste få utländska läsare att tappa hakan. Även en svensk läsare frågar sig om detta verkligen är möjligt när man får se hela smörgåsbordet på en gång, men Childs' källor är de bästa — en 64-sidig broschyr utgiven gemensamt av LO och SAF.

CHILDS FRÅGAR SIG till sist om socialdemokratin "under trycket från Meidner och vänsterflygeln i partiet" skall driva jakten på den fulländade jämlikheten vidare till den grad, att man ytterligare söker skärpa en beskattning som Childs finner redan ha konfiskatoriska drag. Childs tror det inte. "För hur högt svenska folket än sätter rättvisa, jämlikhet och en ålderdom utan fattigdom, har det en alltför stark känsla för de behag och värden som höjer levnadsnivån över enbart fläsk och potatis." Men han pekar på de risker som "den ofrivilliga socialismen" medför, nämligen att den borgerliga regeringen inte förmår bryta den starka strömmen av socialiseringar och våldsamma budgetunderskott som knäcker marknadsekonomin och som leder till socialism utan hjälp av Marx och Engels.

DET STÅR KLART att Marquis Childs är djupt oroad över vad som har hänt eller är på väg att hända med detta medelvägens Sverige, vars trogna beundrare och vän han varit under snart 50 år. Jag tror att han med termen "ofrivillig socialism" pekar på det kanske mest oroande i de senaste årens utveckling, nämligen att våra politiker inte längre kan styra utvecklingen. Hastigheten i strömfåran har blivit så stor att rodret inte längre verkar lyda. Blir det fråga om några års forsränning innan vi kommer ut på lugnt vatten igen, eller är det dånet av ett Niagarafall som börjar höras?

AVGÖRANDE blir hur regeringen det närmaste året attackerar de problem som nu tornat upp sig. När man diskuterar dessa problem — automatiken i den offentliga sektorns tillväxt, den av ett orimligt skattetryck gödda och snabbt expanderande s. k. Osynliga Sektorn, tecknen på bristande dynamik och vitalitet i näringslivet och inte minst människornas växande känsla av att vara maktlösa och utan möjlighet att påverka sin framtid — när man diskuterar dessa problem är nästan alla, oavsett partifärg, mellan skål och vägg ense om vansinnet i den nuvarande utvecklingen. Men när det gäller att ta itu med rötterna till det onda konstaterar man mestadels uppgivet: "Det är Politiskt Omöjligt!" Jag tror att de orden mer än några andra symboliserar varför den svenska modellen idag befinner sig i en allvarlig kris. Om inte det nödvändiga blir politiskt möjligt kan det bli en demokratins kris.

MARQUIS CHILDS är en välvilligt inställd och kunnig men tillfällig besökare som betraktar Sverige utifrån. Det gör hans bok intressant men innebär naturligtvis också att han inte tränger särskilt djupt ner under ytan. Den *stora* boken om den svenska krisen väntar vi på. Ämnet är stort — och dessvärre i ständigt växande. Varje dag får man nya konkreta exempel på vad som håller på att hända.

JAG VILL AVSLUTA med ett färskt exempel på hur snett det gått. För 4—5 år sedan hade vi här i landet en sund och decentraliserad industri som sysslade med att producera trädgårds- och fritidsmöbler. Så började de skyddade verkstäderna att tillverka och sälja på marknaden; naturligtvis till priser som var kraftigt subventionerade av samhället. Effekterna lät inte vänta på sig, marknaden förstördes och företag fick läggas ned. Kvar på ruinerna står idag den stora koncernen "Samhällsföretag", som driver de skyddade verkstäderna, ett privat företag i Norrland som gjort mångmiljonkonkurser men återuppstått med statligt stöd, och ett statligt investmentbolags möbelföretag, som de senaste åren gjort förluster om ett fyrtiotal miljoner kronor.

DET ÄR på detta sätt vi förgiftar och föröder vår marknadsekonomi, grunden för den svenska modellen, men vi gör det naturligtvis med de mest upphöjda motiv och med de allra bästa föresatser. Det är också med sådana som vägen, för att inte säga medelvägen, till helvetet är kantad.

Stig Ramel

bokl\u00e5dan

Arvtvist

KARL MARX samlade inte på jordiska skatter; hans närstående förebrådde honom för att han endast skrev om kapitalet i stället för att skaffa sig en bit av det. Inte heller är det troligt att Marx skaffade sig några hinsides skatter — Den Allsmäktige utpekade han ju som den store vallmoodlaren i skyn.

Ändå är det ett av världshistoriens mest omstridda arv Marx lämnade efter sig. Generation efter generation av politiska aktivister och akademiska kommentatorer har försökt urskilja den sanne Marx i manuskriptens mångfald, sedan har de hävdat att alla andra tolkningar varit förvrängningar. Man har emellertid inte lyckats att ge termen "marxist" någon enhetlig innebörd, nu täcker den allt från Maos folkliga kinesiska visdom till Frankfurterskolans dialektiska finsnickeri.

ATT PÅ NÅGOT sätt reda upp denna förvånande mångfald är en viktig uppgift. På utomordentligt förtjänstfullt sätt har den utförts av *David McLellan* i och med *Marxism after Marx* (Harper & Row, pris 18:50 dollar). McLellan har redan gjort sig känd som författare till den kanske bästa biografin över Marx.

Denna gång har han alltså tagit sig an Marx barn. Så gott det går försöker han skilja de äkta från de oäkta; mera groteska missfoster som kristen och islamsk marxism har han den intellektuella hedern att knappast alls bry sig om.

"Marxism after Marx" är ett fylligt kompendium — 354 sidor — som inte kommer med några nyheter eller omvärderingar men som i gengäld ger den nyfikne koncisa översikter över ämnets stora: Stalin och Lenin, Lukács och Gramsci och många fler ända fram till Althusser.

I HUVUDSAK är McLellan analytisk och refererande; hans bok saknar avrättningar av den typ med vilken Leszek Kolakowski prydde sin till innehållet jämförbara men till omfånget långt större "Main Currents of Marxism". McLellans bok är mera modest; den kan tjäna som uppslagsbok för dem som snabbt vill orientera sig om detta århundrades mest inflytelserika politiska tänkare. Det ger den en självklar plats i varje offentligt bibliotek. Också svenskt.

Carl Rudbeck

Ros från Forss

OMSLAGET till *Harald Forss'* nya diktsamling *Än sjunges hjärtats lov* (Rabén & Sjögren) pryds av en ros; en ros är hela boken, överräckt med sirlig, om än något krånglig elegans från författare till läsare. Det har sagts många gånger, men måste ändå upprepas: Forss har sin egen, mycket speciellt utstyrda boning på Parnassen.

Hans poesi är som en egendomligt konstruerad ekogrotta, där klanger från Atterbom, Stagnelius, Almqvist, Ferlin, Dan Andersson, Emil Hagström, Nils Magnus Folcke och Sten Hagliden blandas med samhällskritiska tonfall och erotiska utgjutelser till en tämligen obeskrivlig och oefterhärmlig helhet, något i stil med en fotogenlykta med elektrisk glödlampa, sladd och stickkontakt.

MEN FORSS är ändå inte den som sysslar med krimskramsgeschäft. Också i de minst lyckade formuleringarna finns en troskyldighet som hotar att avväpna den mest felfinnande kritiker. Den naivism, som är så påfallande i mycket av vad Forss har skrivit tycks bottna i en helt genuin, poetisk naivitet, som gör att man mer än gärna tror honom när han skriver: "Jag ville vara ett lindebarn/buret på mammas arm".

ATT TALA om bra eller dåligt när det gäller Forss' poesi kan vara lite äventyrligt — Forss' mycket konsekventa estetik kräver mer än när det gäller de flesta andra poeter sin egen måttstock. Harald Forss kan bara jämföras med Harald Forss.

Använder man andra, mer generella måttstockar är bara ett litet fåtal dikter lyckade. I den här samlingen återfinns de dikterna huvudsakligen i den sista, mer allmänt filosoferande avdelningen. Där kan man hitta bl. a. följande slående och exakta treradng, som antyder att det hos Forss finns ett drag av mystiker: "Förfäran och salighet/ har samma djupa andning/ som ensamheten."

Med sådana rader torde han kunna beveka också den som mera kallsinnigt tar del av de rörande kavaljersmässiga kärleksdikterna eller de ofta mer egendomliga än egenartade porträttdikterna.

Tom Hedlund

Dilemma för doktorn

"Medicinsk vetenskap" av Torgny Sjöstrand (Natur och Kultur) är ett arbete som angår en vida större läsekrets än forskningsverksamma läkare, konstaterar Hans Krook.

MEDICINSK VETENSKAP är en ovanlig bok — för att inte säga unik. Om underrubrikens tre komponenter "historik, teori och tillämpning" finns åtskilligt att läsa, men den helhetssyn på de tre olika momenten som författaren vill förmedla blir ett slags QUARTA ESSENTIA, något som inte syns i de enskilda delarna, men som framträder om man ser över hela fältet.

Som ett slags grundprincip har författaren strävat efter att hålla isär den prästerliga myticismen, filosofernas naturspekulationer och den medicinska naturforskningen som skilda världar, i stället för det gängse greppet att sammanföra dessa sins emellan olika områden till en samlad "läkekonstens historia".

FÖRFATTAREN, professor *Torgny Sjöstrand*, är en internationellt högt ansedd läkare, enligt en ytterst sakkunnig bedömare kallad "den kliniska fysiologins fader i Sverige"; för egen del har jag — ur mitt lekmannaperspektiv — aldrig kunnat förstå varför han inte fått nobelpris för sina banbrytande klarläganden av mitokondriernas funktion — det är inte möjligt annat än att detta är en av vår tids allra mest betydande biologiska insatser.

Men vid sidan av sin gärning som forskare och akademisk lärare har han kommit att ägna mycket funderingar åt vetenskapsteoretiska problem, och även publicerat en rad uppsatser om detta i Läkartidningen. Det är denna erfarenhet och dessa tankar som han arbetat ihop till en sammanhängande framställning, upphängd på medicinens historia, som alltså blir det tredje basområdet i hans arbete.

DET KAN INTE bortses från den tydlighet med vilken det framgår att författaren inte är någon historiker av facket. Det finns ingen anledning att rikta speciell kritik mot hans sätt att handha historiska fakta eller perspektiv — men det märks mycket tydligt att han inte alls besitter samma självklara hemmastaddhet här, som när det gäller medicinska aspekter eller kunskapsteoretiska resonemang.

Detta i sin tur leder till att det är svårt att finna en preciserad målgrupp som han kan tänkas vända sig till — enkelt uttryckt har boken blivit på en gång för lätt och för svår; det har blivit ett slags kombinerad över- och underskattning av den tänkta läsekretsen, som alltså blir en aning svårdefinierad.

DESSA SURMULNA synpunkter får absolut inte fördunkla värdet av detta arbete, som angår en vida större krets än forskningsverksamma läkare, vilka kanske ändå i första hand utgör den krets han vänder sig till. Men mänskligheten kan indelas i två kategorier: läkare och patienter, och flertalet av oss tillhör den senare gruppen — även inom den finns ett utbrett intresse för svar på de frågor som Sjöstrand uppställer och även försöker besvara.

Det står i läkareinstruktionen att läkaren skall handla i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, och detta låter förvisso betryggande — men vad dessa begrepp egentligen innebär finns ingenstans utrett eller förklarat.

Hur denna lucka skall fyllas vet läsaren kanske inte så mycket bättre efter att ha tagit del av Sjöstrands framställning, men det grundliga, lärda och snillrika sätt på vilket han lotsar sin publik genom den historiska utveckling som dessa problem genomgått, efterlämnar en betydligt klarare bild av situationen, än någon kan skaffa sig på egen hand.

TORGNY SJÖSTRAND ser som ett hot mot en fortsatt positiv utveckling av forskningen den alltmer trängda situation som den enskilde forskaren har; idag är det alltmer grupper, team, som tillsammans försöker avancera i det okändas djungler

Torgny Sjöstrand — inget nobelpris, men väl en bok.

— där den ensamme lätt och smidigt kunde slingra sig fram, rör sig gruppen trögare, på grund av det nödvändiga ömsesidiga hänsynstagandet. Samhället, i form av politiker, tränger sig allt närmare in på de laboratorier, vars interna verksamheter med forskningens framåtskridande obönhörligt blir allt obegripligare för den oinvigde.

Detta får inte uppfattas som en svartmålning av vartåt det pekar, som något ofrånkomligt — men som en appell till vakthållning kring forskningens frihet. Det finns mycket av värde att hämta ur Torgny Sjöstrands intressanta bok.

Hans Krook

under strecket

KVINNLIGT, MANLIGT OCH OMÄNSKLIGT

Som den hittills viktigaste boken i sociobiologi har man beskrivit Donald Symons "The Evolution of Human Sexuality" (Oxford University Press, pris 15:95 dollar). Här har sociobiologin tagit över ett område som hittills dominerats av psykologer och sociologer.

Av SVANTE FOLIN

SOCIOBIOLOGINS SYN på livet är mekanisk, utilitär, osentimental, hårdkokt och cynisk. *Donald Symons* bok *The Evolution of Human Sexuality* analyserar konsekvent mänsklig sexualitet i sociobiologiska termer. Sex har annars fallit inom det revir som behärskas av psykologer, sociologer och antropologer. Sexualitetens uttryck och variationer betraktas där som övervägande eller uteslutande kulturbetingade, i enlighet med rådande doktriner om kulturrelativism och könsroller.

Kulturantropologen C. Geertz har i New York Review of Books utslungat sitt anatema över Symons tilltag och särskilt förfasat sig över att någon kan skriva en bok om en så utpräglat symbolisk-abstrakt aktivitet som fortplantning utan att nämna t. ex. metaforer, rättvisa, renhet och sublimering. Från en ledande mystagog i den disciplin, som fokuserar sitt intresse på den strukturella nödvändigheten av sambandet mellan bävrar och svågrar, är annat knappt att vänta. Man erinrar sig psykoanalytikern som allvarligt förmanade sin patient att aldrig glömma, att penisen är en phallossymbol.

SYMONS, SOM är biträdande professor i fysisk antropologi med rhesusapor som tidigare specialitet, delar inte uppfattningen att människan flaxat ut ur biosfären på vingar av hoplimmade glosor. Han utgår i stället från den biologiska banaliteten, att sex har ett visst samband med fortplantning. Det naturliga urvalet handlar ytterst om en enda sak, nämligen framgångsrik reproduktion. Individen är inte odödlig och fruktsamhet blir viktigare än personlig överlevnad.

Den avgörande faktor som bestämmer individens beteende är nödvändigheten att fortplanta sig. Varje anpassning som bidrar till produktion av livsduglig avkomma premieras av det naturliga urvalet. I den enskildes perspektiv kan detta obetvingliga fortplantningskrav te sig irrationellt. Få föräldrar har någon nytta av sina barn, hos flertalet djur överlappar inte ens generationerna. Fortplantningsraseriet blir begripligt först när vi inser, att evolutionen inte verkar på individen utan på genen. Genöverlevnad, inte individ- eller artöverlevnad, är evolutionens drivkraft.

I SJÄLVA VERKET finns det inget egentligt nytt i sociobiologin, den går tillbaka till de ursprungliga darwinistiska principerna. Enda tillkommande premiss är att beteende har ett genetiskt underlag. Alla genkombinationer, som medför att ett djur beter sig så att det ökar sina fortplantningschanser i förhållande till andra av sin art, kommer att leva vidare till nästa generation och så småningom sprida sig till hela populationen.

Det centrala temat i Symons bok är att kvinnlig och manlig sexualitet är i grunden olika — även om skillnaderna delvis kamoufleras av kompromisser som framtvingats av den heterosexuella samlevnaden och moraliska normsystem. Under det långa jägar- och samlarstadiet utvecklade könen skilda fortplantningsstrategier. Den driftsprofil och de dispositioner som varit tjänliga för det ena könet har varit otjänliga för det andra och vice versa.

Hannar och honor har olika evolutionära roller, grundade på att hannar vanligen producerar ofantligt många fler könsceller än honor. En hanne kan befrukta en kvinna per dag under många årtionden. En kvinna producerar c:a 400 ägg varav på sin höjd 20 utvecklas till barn.

I PRINCIP är hannen beredd att befrukta varje fertil hona, eftersom investeringen i tid och energi är blygsam i förhållande till vinstchanserna. En lyckad kopulation leder till 50-procentigt genetiskt delägarskap i avkomman, en misslyckad till förlust av några ml lättersättlig sperma. Kvinnan däremot investerar en betydande mängd energi, tid och risk i varje havandeskap.

Eftersom hon satsar oproportionerligt mycket av sina resurser för att producera och hålla liv i ungarna, utan att hennes genetiska andel blir större än mannens, är kvinnan den kritiska fortplantningsresursen. En fertil kvinna saknar praktiskt taget aldrig villiga sexualpartners. Det ligger i hennes intresse att vara diskriminerande i valet av partner och sälja sig dyrt, d. v. s. att i utbyte mot givna sexuella favörer tillskansa sig ett maximum materiella och andra tjänster, som underlättar hennes vårdnadsbörda.

Under naturliga förhållanden kan hon föda ungefär ett barn vart fjärde år, vilket blir ungefär 4—5 under hela livstiden. Hon kan inte öka detta resultat genom att kopulera med tio, hundra eller tusen olika män. En sådan böjelse vore direkt skadlig, eftersom den skulle stjäla tid och energi från ekonomiskt värdefulla aktiviteter och barnomsorg.

Hennes eventuella man befinner sig i ett helt annat läge. Om han lyckas befrukta ytterligare en enda kvinna ökar han sitt avelsresultat med 20—25 proc. Däggdjurshanarnas reproduktionsresultat varierar mycket mer än honornas. Vissa gör stora vinster — andra kammar noll.

N. Chagnon — expert på det vildsinta sydamerikanska jägarfolket Yanomamö — beskriver t. ex. en krigare vid namn Skenben, som 1975 var pappa till 43 barn. Skenbens far (med ytterligare 13 barn) tronade över 143 barnbarn, 335 barnbarnsbarn och 401 barnbarnsbarnbarn. Hans gener var deponerade i tre fjärdedelar (0,76) av invånarna i 7 grannbyar.

ÄKTENSKAP är en metod att tvinga män att bidra med ett visst mått av faderlig omsorg till avkommans fromma. 75 proc. av beskrivna kulturer tolererar eller uppmuntrar män att ha fler än en hustru. Män är mer polygamt motiverade än kvinnor. Monogami harmonierar bättre med den grundläggande kvinnliga strategin än den manliga.

Den förkättrade dubbelmoralen härskar i alla kulturer. Även i sådana med sexuellt liberal inställning görs klar åtskillnad mellan dåliga pojkar och dåliga flickor. Dessa värderingar baseras på det faktum att tillfälligt kopulerande utsätter pojkar respektive flickor för risker av helt olika storleksordning. I alla kulturer är det huvudsakligen män som uppvaktar, kurtiserar, friar, förför och ger gåvor i utbyte mot sex samt nyttjar prostituerade. Överallt uppfattas sex som något kvinnor har och män vill ha — det representerar generellt en tjänst eller favör som kvinnor kan bevilja eller undanhålla män.

Normalt bestämmer honornas oestrusperioder när parningen sker. Oestrus — d. v. s. feminin brunst — inträffar hos vilda djur en eller flera gånger årligen och varar från några dagar till några veckor. Oestrusperioderna är hormonellt styrda och synkroniserade med ägglossningen. Hannar av många arter gör biokemiska analyser av honornas urin (med hjälp av Jacobsons organ) för att fastställa den optimala tidpunkten för befruktning. Mellan oestrusperioderna är hannar och honor sexuellt likgiltiga för varandra.

Är äktenskapet bara en metod att snärja männen?

Under evolutionens lopp har kvinnor förlorat oestrusperioderna, deras ägglossning är dold. En effekt är att kvinnan kan kopulera året runt. Det betyder däremot inte, som ibland påstås, att kvinnor är konstant sexuellt receptiva. Kvinnor kan lika gärna beskrivas som konstant oreceptiva — poangen är att deras parningsvillighet inte styrs av äggstockshormoner — d. v. s. sex och fortplantning särskiljs i viss mening.

Möjligheten till året-runtsexualitet har beskrivits som en adaption för att stärka parbindningen mellan monogama föräldrar. Idén baseras enligt Symons på den fromma fantasin, att det naturliga urvalet verkar för vår trivsel och harmoni. En troligare förklaring är att denna adaption gynnar kvinnorna genom att missgynna männen.

En dominant babianhanne vet precis när en hona är maximalt befruktningsbar, eftersom hon signalerar detta tillstånd med sin illröda rumpa. Han kan begränsa sina erotiska insatser till detta kritiska tillfälle — endast då behöver han anstränga sig för att hålla konkurrerande hannar på avstånd. En människohanne måste däremot bevaka sin hona under lång tid för att vara säker på dels att han har befruktat henne, dels att ingen annan gjort det. Under denna varaktiga samvaro ökar sannolikheten för att han ger honan mat och beskydd.

DEN MEST kontroversiella biten av indiciebevisningen rör skillnaden mellan manliga och kvinnliga homosexuella. Enligt Symons finns det ingen anledning att tro, att homosexuella skiljer sig från heterosexuella annat än i fråga om objektval. Om könens sexuella preferenser är olika och om de heterosexuella beteendemönstren är en slags kompromiss mellan motstridiga strävanden borde homosexuella, som inte behöver kompromissa med medlemmar av motsatt kön, visa respektive köns sexualitet i dramatisk, outspädd form.

Mycket riktigt finner han att homosexuella män uppträder i ett slags karikatyr av den manliga sexualiteten. De är ytterst promiskuösa — den dominerande formen av sexuellt umgänge är anonyma engångsmöten mellan främlingar utan förpliktelser eller emotionellt engagemang. Fysisk attraktivitet och ungdom är av allt överskuggande betydelse. Parrelationer är instabila och parterna kompletterar sitt sexualliv utanför relationen etc.

Lesbiska relationer däremot tenderar till att vara långvariga, intima och stabila. Sex associeras där med starka känslor och bestående kärlek. De lesbiska paren verkar nästan vara en idealtyp för den borgerliga äktenskapsidyllen. Vår typ av monogama äktenskap skulle i så fall vara en kompromiss där kvinnan dragit det längsta strået.

SEX HAR i likhet med allt annat politiserats under de senaste decennierna. Gamla myter har raserats och nya kreerats. Det strävsamma paret Masters och Johnson har — till tänderna beväpnade med elektroniska mätinstrument och plastpenisar — avslöjat den vaginala orgasmen som en patriarkalisk myt. M. J. Sherfey har till egen belåtenhet bevisat att kvinnor är hypersexuella menader, som behöver ett dussin orgasmer i rad för att uppnå tillfällig tillfredsställelse. Civilisationen är ett fragilt bålverk, upprest av bävande män för att hålla denna obändiga naturkraft i schack. Goliat-penis har fällts till marken av David-clitoris.

D. Morris m. fl. har upptäckt att sex är en adaption för äktenskapets bevarande och att mannen är monogam av naturen. I. Bengis kämpar i den erogena zonen och S. Brownmiller hävdar att våldtäkt är en manlig, politisk maktdemonstration "genom vilken alla män håller alla kvinnor i skräck".

Andra sexprofetissor menar att män är ytterligt osäkra och rädda för kvinnor och därför i behov av oändligt tålamod och förståelse för att över huvud taget kunna fullgöra sina blygsamma prestationer. Sexrevolutionen har gått över i en kontrarevolutionär feministisk puritanism, sedan det uppdagats att det hela rörde sig om en mansgriskonspiration. I de akademiska elfenbenstornen är sex alltjämt något som inte existerar i sig, utan blott som oändligt varierande, helt godtyckliga, kulturella rollspel.

VID SIDAN av dessa excesser ter sig Symons försök att analysera sexfenomenet i evolutionära termer jämförelsevis realistiskt. Hans bok innehåller ofullkomligheter i fråga om både data och analys, framställningen är ganska plottrig och mycket av indiciebevisningen är impressionistiskt lättviktig. Ändå kan man — faute de mieux — instämma med presidenten för det amerikanska antropologförbundet Paul Bohannan, som konstaterar att "Detta är den mest betydelsefulla boken i mänsklig sociobiologi hitintills."

Svante Folin

SvD 80-07-10